

NIEUWSBRIEF: MILIEUGESCHIEDENIS LAGE LANDEN

Nr. 1 Oktober, 2007

© IGBA-VU – Adriaan de Kraker

Verslag van de Vierde Conferentie van de *European Society for Environmental History (ESEH)* “Environmental Connections” gehouden te Amsterdam, juni 2007

Inleiding

De vierde conferentie van de ESEH werd georganiseerd door de Vrije Universiteit te Amsterdam. Na St. Andrews in 2001 (Schotland), Praag in 2003 (Tsjechië) en Florence in 2005 (Italië) is er duidelijk een groeiende belangstelling voor milieugeschiedenis. Waren er in Schotland nog amper meer dan honderd deelnemers, Amsterdam ontving er bijna 300. Het door de VU gekozen thema ‘environmental connections’ is een onderwerp dat op het lijf is geschreven van een klein land als Nederland, omdat dit vanaf het einde van de Middeleeuwen en in toenemende mate tijdens de Gouden Eeuw, zijn voornamelijk economische vleugels over de wereld uitsloeg. Dit alles leidde tot contacten met andere werelddelen en culturen en tot de uitwisseling van uiteenlopende producten en ideeën. Aan het organiseren van een conferentie van dergelijke omvang zitten veel aspecten. Ik laat in het onderstaande een aantal van die aspecten de revue passeren en besluit dan met het belang van ‘Environmental Connections’ voor de milieugeschiedenis in de Lage Landen in het bijzonder in de nabije toekomst.

Organisatie

Om de conferentie goed te laten verlopen, is al direct na de 3e ontmoeting die in februari 2005 te Florence plaatsvond een organisatiecomité gevormd, bestaande uit Petra van Dam (vz.), Karel Davids, Adriaan de Kraker, Hans Renes en Wybren Verstegen. Breed gedragen door de Faculteit der Letteren en die der Aard- en Levenswetenschappen werd een eerste opzet gemaakt. Deze bestond uit het opstellen van de hoofdthema’s voor de conferentie en de oproep om papers en posters in te zenden en panels voor te stellen. Deze opzet werd door het (internationale) Scientific Committee getoetst. Vervolgens werd een opzet bedacht om het milieuonderzoek van het organiserend land, in dit geval Nederland en België, voor te stellen. Daartoe zouden regionale sessies worden gehouden. De kwaliteit van deze sessies werd getoetst door de (Nederlandse) Advisory Board. Tevens werd er aan gedacht om jong talent te stimuleren en om collega’s uit landen met een smalle beurs aan te moedigen naar Amsterdam te komen. Daartoe werd een systeem van prijzen en *grants* opgezet. Gelet op de trend van het groeiend aantal deelnemers, werd al snel besloten om een gespecialiseerd bureau de praktische zaken te laten regelen, zoals de administratie (ook de financiële afhandeling), het drukwerk (programmaboek, *abstractbook*) de hotelaccommodatie en delen van het sociaal programma. Ook het onderhouden van de delen van de congres website die daarmee samenhangen, werd aan dit bureau toevertrouwd. Het onderdeel veldexcursies werd weer door de leden van het organisatiecomité zelf gedaan, evenals het inrichten van de kaarttentoonstelling die tijdens de conferentie in de hal te bezoeken was. Het aanbod van papers was groter dan bij de 3e conferentie, daarom werd besloten acht parallelle sessies te houden. Het congres werd plenair geopend met onder meer een toespraak van Klaas van Egmond en Jane Carruthers. De woensdagmiddag werd geheel gereserveerd voor de drie regionale sessies. De indieners van posters kregen tijdens een plenair gehouden

gedeelte enkele minuten om hun poster toe te lichten. Tenslotte kreeg ook het beste panel de gelegenheid zijn papers plenair voor te stellen.

Inhoud

Het is niet eenvoudiger verslag te doen van de inhoudelijk belangwekkende zaken van dit congres. In de eerste plaats vonden er steeds acht parallele sessies plaats, waarvan de onderwerpen van erg uiteenlopende aard waren (zie de website van het 4^e Congres voor de *abstracts*). Bovendien moesten veel papers alsnog in een sessie worden ‘gestopt’ omdat er veel individuele papers los van een vast panel waren ingediend. Daar de congres website nog steeds te raadplegen is, verdient het aanbeveling daar alsnog de abstracts te bekijken van *papers* die voor een ieder van belang kunnen zijn.

Er werden namelijk ruim 180 lezingen gegeven in het tijdsbestek van vier dagen. Deze stelden een grote variëteit aan onderwerpen voor, maar hadden dit gemeen, dat alle sessies vergelijkend van karakter waren. Het ging er om de historische ervaring van diverse delen van de wereld op het gebied van milieuvraagstukken in het verleden, uit te wisselen en te delen. Een sprekend voorbeeld was de sessie ‘Intercultural exchanges and the use of forest resource. The global transfer of cultural, scientific and economic practices.’ Hier werden perceptie en praktijk inzake bosbeheer in Europa en Azië aan de hand van case-studies uit Duitsland en India met elkaar vergeleken. Kennelijk was er al vroeg internationale uitwisseling van ervaring over en van boomsoorten zelf. Terwijl in Duitsland de grote houtvraag van de papierindustrie een belangrijke stimulans was, probeerde men door het planten van Amerikaanse soorten in de 19^e eeuw de productie op te voeren. Het zij hier tussen twee haakjes opgemerkt dat ervaring met deze uitheemse soorten in het Zwarte Woud door de huidige verandering van het klimaat al tot onaangename verrassingen heeft gezorgd en men weer terugkeert naar de oude inheemse soorten aldaar. Er waren meer sessies gewijd aan de zogenaamde ‘biological globalisation.’

Wat de openingsspeeches van Klaas van Egmond (directeur van het Milieu- en Natuurplanbureau) en historica Jane Carruthers uit Zuid-Afrika betreft, denk ik dat de organisatie hier de juiste personen heeft laten aantreden. In een helder betoog zette de eerste spreker uiteen hoe de milieuproblemen verklaard kunnen worden en wat mogelijke oplossingen zijn. Carruthers liet zien welke invloed de koloniale macht op dit deel van Afrika heeft gehad en hoe de milieuperceptie van de nieuwkomers hun (weinig succesvolle) interventies in de natuur bepaalden, gebaseerd als de perceptie was op een totaal ander klimaat en grondsoorten. Haar tekst staat intussen integraal op de website van het 4^e congres.

Het panel dat de eerste prijs kreeg ‘New environmental and strange specimens: botanical encounters and exchanges between Europe and the Asian tropics, 1620-1890,’ had zich vooral gericht op de relatie Nederland en de overzeese gebiedsdelen, waaronder Indonesië. Ook hier paste het onderwerp precies in het thema ‘environmental connections’. Op een bijzonder gedetailleerde wijze werd gesproken over hoe de kennis van Europeanen over tropische planten toenam, hoe deze werd gedocumenteerd, in boekvorm werd uitgegeven en hoe planten verspreid raakten. Jammer alleen dat de sprekers zich er tijdens de plenaire bijeenkomst gemakkelijk van hebben afgemaakt. De verwachte schitterende beelden van planten uit desbetreffende gebieden kregen de aanwezigen niet te zien.

Waren de regionale of nationale sessies in Florence nog in de landstaal, waardoor ze door weinig collega’s werden bezocht, in Amsterdam (zie bijlage) werd deze fout niet gemaakt. Overigens werden de nationale sessies ook in Praag in het Engels gehouden. Een thema was het watermanagement, georganiseerd door Milja van Tielhof. Het werd afgesloten met een

bezoek aan het Hoogheemraadschap van Amstel-Gooi-Vecht aan de Amstel. Een tweede thema richtte de aandacht op voedselproductie en de geschiedenis daarvan. Hier was gekozen voor een nieuw element, namelijk dat van film (De Varkensflat). Het klimaatsonderzoek in de Lage Landen was het derde thema, dat ik zelf heb georganiseerd. Hier werd ingegaan op het onderzoek verricht door het KNMI en dat op de VU, waarbij een gedeelte bestond uit een bezoek aan een der laboratoria van FALW. Meer dan honderd collega's hebben deze drie regionale sessies bezocht.

Toekomst

Waar het onderzoek zich in de toekomst op gaat richten, is enerzijds voorspelbaar, maar anderzijds ook weer niet. Voorspelbaar is dat er zich nog meer specialismen zullen gaan aftekenen, waarbij het steeds lastiger wordt een overzicht te krijgen van wat er nu gebeurt. Evidente samenwerking van verschillende disciplines die zich met hetzelfde onderzoeksveld bezighouden, ligt lang niet zo voor de hand als wel wordt gedacht of verhoopt, omdat elk zijn eigen onderzoeksmethode heeft met alle barrières van dien. Een gunstig teken is in ieder geval dat het onderzoeksveld zich ook verbreed in die zin dat er een grotere participatie van buiten de West-Europese landen is. De grote belangstelling uit Amerika voor de congressen van de ESEH wordt stilaan een zekerheid, maar ook hier liggen nog veel mogelijkheden voor samenwerking.

ESEH

Wat de ESEH zelf betreft, is er een wisseling van het voorzitterschap gekomen en zijn er diverse andere nieuwe bestuursleden gekozen in het dagelijks bestuur. Geneviève Massard-Guilbaud is tot voorzitter gekozen en vervangt hiermee Paul Holm. Vice-voorzitter is Petra van Dam geworden. Mauro Agnolette (vice-president) en Ulrich Koppitz (penningmeester) zijn blijven zitten. Daarnaast is er nog een board die mede bestaat uit regionale vertegenwoordigers (zie website ESEH -> Board). Adriaan de Kraker vertegenwoordigt de Lage Landen. Omdat de leden van het bestuur elkaar niet regelmatig ontmoetten behalve op het volgende congres is besloten om tussentijds momenten van overleg te organiseren en te bezien welke mogelijkheden er zijn om de achterban in elk van de Europese regio's te bereiken (zie elders).

Het succes van de 4^e conferentie te Amsterdam is ongetwijfeld te danken aan de grote inzet van het LOC, waarbij door Petra van Dam zonder meer een hoofdrol vervuld is, waarvoor de milieugeschiedenis gemeenschap van de Lage Landen haar erg dankbaar is.

5^e Conferentie van de ESEH

De vijfde conferentie van de ESEH zal in 2009 in Kopenhagen, **Denemarken** worden gehouden en zal in samenwerking met de Amerikaanse vereniging worden georganiseerd. Dit betekent dat deze automatisch groter van opzet zal zijn dan de 4^e. Gegevens omtrent dit gebeuren zullen wellicht begin 2008 op de ESEH website staan.

Vertegenwoordiger Lage Landen

Op het 4^e congres van de ESEH te Amsterdam is besloten om regionale vertegenwoordigers te kiezen. Adriaan de Kraker is dit geworden voor de Lage Landen. Wie is hij en wat houdt zijn taak in?

Adriaan de Kraker werkt part-time aan het Instituut voor Geoarcheologie en Bioarcheologie van de VU, Amsterdam. Hij is aan dit instituut verbonden als historisch-geograaf. Zijn specialisaties zijn waterschapsgeschiedenis van Laag-Nederland, coastal management en de geschiedenis van het klimaat van de Lage Landen van de laatste 800 jaar. Recent is mede onder zijn leiding de bundel 'Veen-Vis-Zout' verschenen, een interdisciplinaire studie over de landschappelijke implicaties van turfgraverij, zoutverwerking en de zeevisserij. Tijdens de ESEH-conferentie in Amsterdam was hij onder meer verantwoordelijk voor de organisatie van de regionale klimaatsessie.

Van mij als regionale vertegenwoordiger wordt verwacht dat ik weet wat er binnen de ESEH als vereniging gebeurt en de leden en geïnteresseerden daarover informeert. Tevens ben ik het informatiepunt (actief en passief) voor het onderzoek dat in de Nederland en België op het terrein van de milieugeschiedenis plaatsvindt. Dit houdt in dat ik graag over zoveel mogelijk informatie wil beschikken over lopend onderzoek aan de diverse wetenschappelijke instellingen in het gebied. Ook plannen en intenties op dit terrein zijn een bron van informatie die via mij kunnen worden gecommuniceerd. Als regionaal vertegenwoordiger reken ik erop dat mij dit soort informatie wordt toegestuurd, zodat ik dat – waar nodig - verder kan verspreiden. Daartoe kan een elektronische nieuwsbrief van nut zijn. Mocht deze uitwisseling van informatie goed lopen, dan zou een volgende stap kunnen zijn in de loop van 2008 een eendagsbijeenkomst te beleggen waar het Nederlands milieu-onderzoek in het voetlicht wordt geplaatst of aspecten daarvan.

Lidmaatschap van de European Society for Environmental History

Wie lid wil worden van de ESEH wil graag weten wat de vereniging beoogt en wat dit kost. De onderstaande doelen zijn op de webiste van de ESEH te vinden evenals het formulier om lid te worden.

- To encourage the study of European environmental history in a comparative perspective.
- To foster communication among environmental historians across Europe, and with colleagues elsewhere.
- To promote the further institutional development of environmental history within secondary and tertiary education.
- To promote the research and use of environmental history in academic programmes.
- To strengthen the crucial link between environmental history, all policy-making, and the general public.

Om deze doelen te realiseren heeft de ESEH een scala van activiteiten ontwikkeld.

De vereniging publiceert een nieuwsbrief, *ESEH Notepad*, die elk kwartaal in het tijdschrift *Environment and History*, wordt gepubliceerd door de White Horse Press in Cambridge.

Verder is er een samenwerking met de Amerikaanse zustervereniging de *American Society for Environmental History*.

Om de twee jaar wordt er een congres gehouden (zie hiervoor).

Tevens wordt er een archief van de congressen bijgehouden.

Degenen die deze Nieuwsbrief MiGe willen ontvangen, gelieve dit door te geven aan Adriaan.de.Kraker@falw.vu.nl

Wie dit niet op prijs stelt, laat dit eveneens weten.

Regional sessions Environmental History of the Low Countries, part 1

1. Eat or to be eaten. The history of food processing

Chair: *J.M. van Winter Organizer: S.W. Verstegen*

Introduction; *J.M. van Winter*

O314 Production and consumption of vegetables in Belgium, 1850-1910; *Y. Segers*

O313 Food and fraud in Brussels, 19th century; *P. Scholliers*

Examples of historical films on food production (30 min.):

'Pork Plaza' (2000) and 'Charcuterie mécanique' (1895)

2. Warm, wet and windy? Sources for climate history

(part 1)

Chair: *E. Thoen Organizer: A.M.J. de Kraker*

O320 A millennium of weather, winds and water in the low countries, a reconstruction on a seasonal base on high resolution records; *A.F.V. van Engelen*

O321 Stormy weather in the Low Countries: Results and perspectives; *A.M.J. de Kraker*

O310 Climate change and the safety of The Netherlands; *L.M. Bouwer*

3. Free or not free. Autonomy of water boards

(part 1)

Chair: *J.L. van Zanden Organizer: M. van Tielhof*

O309 Peasants versus elites. On the medieval origins of water boards in Flanders; *T.E.G. Soens*

O308 Explaining varieties. Autonomy of water boards in Holland (1300-1800); *M. van Tielhof*

O307 Respected institutions or wracks? Dutch water boards in the early 19th century; *H.C. Toussaint*

1. Eat or to be eaten. The history of food processing (part 2)

Chair: *J.M. van Winter Organizer: S.W. Verstegen*

O312 Adapting pigs into mass production: Development of intensive pig breeding in the 20th century; *P. Koolmees*

O311 Genetically modified potatoes; *E. Jacobsen, R.C.B. Hutten*

Discussion

2. Warm, wet and windy? Sources for climate history (part 2)

Chair: *E. Thoen Organizer: A.M.J. de Kraker*

Reconstruction of precipitation and vegetation by using carbon and oxygen isotopes of carbonate of land snails; *K. Beets*

On site demonstration: VU Centre on climate research (corals) and climate impact

3 Free or not free. Autonomy of water boards (part 2)

Chair: *J.L. van Zanden Organizer: M. van Tielhof*

On site demonstration of water policies: Water Board (Hoogheemraadschap) of Amstel-Gooi-Vecht, Amsterdam, followed by boat transfer for session participants from the Water Board building to the Royal Tropical Institute.

	ESEH membership application form
---	---

You can become a member by printing and completing this form and send it to the address shown below. There are two membership categories: Full membership: 20 Euro per year, Student membership: 10 Euro per year (with a photocopy of your student ID). Payment is usually by credit card.

Unsalaries colleagues and colleagues from low-income countries may apply to the Treasurer, Mr. Ulrich Koppitz, (koppitz@uni-duesseldorf.de) for a reduced fee or exemption.

Mail the completed form to:

Ulrich Koppitz, ESEH
 Inst. f. History of Medicine
 Universitaetsstr. 1 (23.12)
 D-40225 Duesseldorf
 Germany

Family name:			
First name(s):			
Title (Dr., Mr, etc.):			
Affiliation:			
Address:			
City:			
Country:		Postcode/ZIP:	
Telephone:			
Fax:			
Email:			

Select the appropriate membership:

- Full membership: €20 per year
- Student membership: €10 Euro per year

Payment

Select credit card

- MasterCard Visa American Express

Amount: €

Expiration date:

Card number:

Name as it appears on card:

Signature:

Date & place: